

ਕਮਿਊਨਿਸਟਾਂ ਦੀ ਵਚਨਬੱਧਤਾ

ਗਰਜ਼ਰਨ ਸਿੰਘ

ਜੇਦੋਂ ਹਵਾਲਾ ਕਾਂਡ ਲੋਕਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਬੁਰਜੂਆ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ ਜਾਂ ਨਾਂ ਉਸ ਕਾਂਡ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ ਪਰ ਇਹ ਝਖ਼ਰ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਦਾ ਨਾਂ ਇਸ ਕਾਂਡ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਹ ਕੋਈ ਹੈਰਾਨੀ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ। ਕਮਿਊਨਿਸਟਾਂ ਦੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵੱਲ ਵਚਨਬੱਧੀ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਪੇਰਨਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣਾ ਅਕਸ ਸਾਡੇ ਰੱਖਣ। ਇਸ ਗੱਲ ਉਹ ਆਦਰਸ਼ਵਾਦੀ ਵੀ ਕਹੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਇਸ ਤੱਥ ਤੋਂ ਹਰ ਕੋਈ ਜਾਣੂੰ ਹੈ ਕਿ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਸਿਧਾਂਤ ਆਦਰਸ਼ਵਾਦ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਅਪਣਾਉਂਦਾ। ਫੌਕੇ ਆਦਰਸ਼ਵਾਦ ਜਾਂ ਫੌਕੀਆਂ ਸਮਾਜਕ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਵਿਚ ਕਮਿਊਨਿਸਟਾਂ ਦਾ ਯਕੀਨ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਲੀਕੀਰ ਖਿੱਚ ਕੇ ਉਹ ਬਹੁਤ ਗੱਲਾਂ ਵਿਚ ਸਾਧਾਰਨ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਵੱਖ ਹਨ। ਕਮਿਊਨਿਸਟਾਂ ਦਾ ਸਿਆਸੀ ਅਮਲ ਵੀ ਬੁਰਜੂਆ ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ ਤੋਂ ਵੱਖ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਕੋਈ ਸਰਕਾਰੀ ਜਾਂ ਅਵਾਮੀ ਜਥੇਬੰਦੀ ਦਾ ਅਹੁਦਾ ਸਾਂਭੁਣਾਂ ਕੋਈ ਚੋਪਰਵਾਦ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਉਸ ਅਦਾਰੇ ਗਹੀਂ ਲੋਕ ਹਿੱਤਾਂ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਚੈਹੇ।

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਅਜਕੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਇਹਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਮਿਸਾਲਾਂ ਹਨ। ਸਾਬੀ ਸਤਪਾਲ ਡਾਂ, ਜਦੋਂ ਵਜੀਰ ਬਣੇ ਤਾਂ ਵਜੀਰੀ ਦੀ ਕੁਸ਼ਮਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਕੋਈ ਵਕਾਰ ਜਾਂ ਸ਼ਾਨ ਲਈ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਲੋਕ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਰਖਵਾਲੀ ਲਈ ਉਹ ਦਿਨ-ਰਾਤ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਹਰ ਫਾਈਲ 'ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਘੋਖ ਕਰਦੇ। ਅਫਸਰਸ਼ਾਹੀ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨੱਥ ਪਾਈ। ਹਰ ਇਕ ਨੋਟਿੰਗ ਨੂੰ ਉਹ ਖੁਦ ਦੇਖਦੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਅਤੇ ਮਿਹਨਤ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਵਿਚ ਇਕ ਮਿਸਾਲ ਸੀ। ਉਹਦਾ ਵੱਡਾ ਕਾਰਨ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਕ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਹਨ।

* ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਨਹਿਰ ਦੇ ਮਹਿਕਮੇ ਵਿਚ ਦੋ ਅਫਸਰਾਂ ਦਾ ਨਾਂ ਖਾਸ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਚਿੱਲੋ (ਚੀਡ ਇੰਜੀਨੀਅਰ), ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ (ਐਸ.ਈ.)। ਇਹ ਮਹਿਕਮਾ ਭਾਵੇਂ ਭਿੰਸਟਾਂਚਾਰ ਦੇ ਲਿਹਾਜ਼ ਨਾਲ ਬਦਨਾਮ ਹੈ, ਪਰ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਅਫਸਰਾਂ ਦਾ ਰਿਕਾਰਡ ਬੇਦਾਗ ਹੈ।

ਇਹ ਦੋਨੋਂ ਅਫਸਰ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ। ਲਿਓ ਸ਼ਾਓ ਦੀ ਦੀ ਇਕ ਕਿਤਾਬ ਸੀ, 'ਚੰਗਾ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਣੀਏ' ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਸਿਰਲੇਖ 'ਤੇ ਇਤਿਹਾਜ ਸੀ। ਉਹ ਕਿਹਾ ਕਰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਇਹ ਸਿਰਲੇਖ ਏਨਾ ਹੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ 'ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਣੀਏ' ਕਿਉਂਕਿ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਬਣਨਾ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਵਿਚ ਚੰਗਾ ਹੋਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਹੋਰ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ।

ਪੰਚਾਇਤ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਧਾਰਨੀ ਸਰਪੰਚ, ਸਰਪੰਚਟੀਆਂ, ਪੰਚ ਅਤੇ ਪੰਚਟੀਆਂ ਬਣੀਆਂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਯਕੀਨ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਲੋਕ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਮਿਸਾਲ ਕਾਇਮ ਕਰਨਗੇ। ਬਨੂੰਝ ਦੇ ਨੇੜੇ ਪਿੰਡ ਕਲੰਲੀ ਵਿਚ ਇਕ ਨੌਜਵਾਨ ਯਾਦਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਰਪੰਚ ਬਣਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਨੌਜਵਾਨ ਮੇਰੀ ਡੁਗਾ ਟੀਮ ਦਾ ਕਲਾਕਾਰ ਵੀ ਰਿਹਾ। ਆਪਣੇ ਸਰਪੰਚ ਬਣਨ ਦੀ ਸ਼ਹਰ ਉਹਨੇ ਮੈਨੂੰ ਫੌਨ ਕਰਕੇ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਨਾਲ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ, "ਭਾਅ ਜੀ, ਤੁਸੀਂ ਸਾਡੇ ਪਿੰਡ ਪਹਿਲੇ ਵੀ ਆਂਦੇ ਰਹੋ ਹੋ, 6 ਮਹੀਨੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਫੇਰ ਆਏ ਤਾਂ ਫਰਕ ਦੇਖੋ।" ਉਹਦਾ ਇਹ ਯਕੀਨ ਤਾਂ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕ ਹਿੱਤਾਂ

ਲਈ ਵਚਨਬੱਧ ਕਾਮ ਕਰਾਂਦੇ ਹਨ। ਬਹੁਤ ਲੋਕ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਬੁੱਧੀਜ਼ੀਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਢੋਕਾ ਆਦਰਸ਼ਵਾਦ ਕਹਿ ਕੇ ਟਾਲ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਭਲਾ ਇਸ ਸਿਆਸਟ ਵਿਚ ਜਿੱਥੇ ਸਾਰਾ ਹੀ ਲਾਟਾ ਇਕ ਸਿਰੇ ਤੋਂ ਦੂਜੇ ਸਿਰੇ ਤੱਕ ਬਿਸ਼ਟ ਹੈ, ਕੋਈ ਕੱਲਾਕਾਰ ਕੀ ਕਰ ਲਵੇਗਾ? ਪਰ ਇਹ ਯਕੀਨ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਇਹਦਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਕੁੱਝ ਨਾ ਕੁੱਝ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

1952-53 ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਜਦੋਂ ਰੋਪੜ ਦੇ ਨੇੜੇ ਅਸੀਂ ਕੁੱਝ ਸਾਬੀ ਸੁਬਾਰਡੀਨੇਟ ਸਰਵਿਸਸ ਫੈਫਰੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਜਥੇਬੰਦ ਕਰਨ ਲਈ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ ਰੋਡਵੇਜ਼ ਦੇ ਸਾਬੀ ਸਮਗਰੀ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੋਂ ਜਗਦੀਸ਼ ਸਿੰਘ, ਪ੍ਰੇਮ ਸਾਗਰ ਆਦਿ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਸਕੂਲ ਅਧਿਕਾਰਕਾਂ ਵਿਚੋਂ ਵੀ ਸਾਬੀ ਆਏ ਸਨ। ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਛੁਪਾਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਧਾਰਨੀ ਸਨ। ਅਸੀਂ ਇਹ ਗੱਲ ਐਲਾਨਨਾਮਾ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੀ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਸਾਡੀ ਜਥੇਬੰਦੀ ਦੀ ਇਹ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ ਅਸੀਂ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਦੇ ਹੱਕਾਂ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰੀਏ, ਉੱਥੇ ਸਾਡਾ ਇਹ ਵੀ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਛਿਉਟੀ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਲੋਕ ਹਿੱਤਾਂ ਦਾ ਸ਼ਿਆਲ ਰੱਖੀਏ ਤੇ ਸਾਧਾਰਨ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰੀ ਦਫ਼ਤਰਾਂ ਵਿਚ ਹੱਟ-ਬਸੁੱਟ ਨੂੰ ਰੱਖੀਏ। ਇਹ ਸਚਾਈ ਹੈ ਕਿ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਐਲਾਨਨਾਮੇ ਉੱਤੇ ਪਹਿਰੇਦਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੀ। ਬੁਰਜੂਆ ਚੰਧਰਵਾਦ ਦੇ ਅੰਸ਼ ਜਥੇਬੰਦੀ ਵਿਚ ਆਏ ਤੇ ਇਹਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਵੀ ਹੋਇਆ। ਕਮਿਊਨਿਸਟਾਂ ਲਈ ਇਹ ਤਜਰਬਾ ਵੀ ਅੱਖ-ਪੱਖੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਭਾਖੜਾ ਨੰਗਲ ਸਰਕਾਰੀ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਦਾ ਸ਼ਹਿਰ ਹੈ। 1957 ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਕਾਮਰੇਡ ਰਾਮ ਕਿਸ਼ਨ ਭੱਡੇਲੀਆਂ ਉੱਥੋਂ ਦੇ ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਬਣੇ। 90 ਫੀਸਦੀ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨੇ ਵੱਟ ਕਾਮਰੇਡ ਨੂੰ ਪਾਈ। ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਵਿਚ ਕਮਿਊਨਿਸਟਾਂ ਦਾ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਅਤੇ ਲੋਕ ਹਿੱਤਾਂ ਦੇ ਰਾਖੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਅਕਸ ਸੀ। ਇਸ ਇਲੈਕਸ਼ਨ ਦਾ ਕੁਲ ਖਰਚ 2800 ਹੋਇਆ। ਇਹਦਾ ਸਾਰਾ ਹਿਸਾਬ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਸੀ। ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਸਿਰਫ ਇਕ ਜੀਪ ਸੀ। ਬਾਕੀ ਸਾਰਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਸਾਈਕਲਾਂ ਅਤੇ ਪੈਦਲ ਚੱਲ ਕੇ ਹੋਇਆ। ਸਾਡੇ ਕੋਡਰ ਵਿਚ ਇਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਚਨਬੱਧੀ ਸੀ। ਇਕ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਕਿਰਦਾਰ ਸੀ।

ਬੁਰਜੂਆ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਕੋਈ ਲੀਡਰ ਬਿਸ਼ਟ ਹੋਵੇ, ਲੋਕ ਮੁਆਫ ਕਰ ਦੇਂਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸੁੱਖ ਰਾਮ ਦਾ ਕੇਸ ਇਕ ਮਿਸਾਲ ਹੈ। ਉਹ ਦੁਬਾਰਾ ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਬਣ ਗਿਆ ਪਰ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਨੂੰ ਲੋਕ ਮੁਆਫ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। 1993 ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਅਕਾਲੀਆਂ ਨੇ ਬਾਈਕਾਟ ਕੀਤਾ। ਜੇਗੇ ਦੀ ਰੀਜ਼ਰਵ ਸੀਟ ਤੋਂ ਸੀ.ਪੀ.ਆਈ. (ਐਮ.ਐਲ.) ਲਿਬੇਸ਼ਨ ਦਾ ਸੂਰਜਨ ਸਿੰਘ ਜੋਗਾ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋਇਆ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਉਹ ਪਾਰਟੀ ਛੱਡ ਕੇ ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਜਾ ਗਲਿਆ। ਹੁਣ ਸਿਆਸੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਹਦਾ ਨਾਂ ਹੀ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚੋਂ ਮਿਟ ਗਿਆ ਹੈ। ਕਮਿਊਨਿਸਟਾਂ ਕੋਲੋਂ ਲੋਕ ਆਦਰਸ਼ਵਾਦੀ ਕਿਰਦਾਰ ਦੀ ਉਮੀਦ ਰੱਖਦੇ ਹਨ ਤੇ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਨੂੰ ਇਹ ਗੱਲ ਕਦੀ

ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਅੱਗੇ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਨਹੀਂ ਰਹੇ ਪਰ ਇਹ ਕਬਨ ਠੀਕ ਨਹੀਂ। ਸਮੇਂ ਅੱਗੇ ਵਾਲਾ ਹੀ ਹੈ। ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਆਪਣੀ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਅਤੇ ਲੋਕ ਸੇਵਾ ਵਾਲਾ ਅਕਸ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣਗੇ ਤਾਂ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੋਂਦ ਕਾਇਮ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਸ ਸੋਚ ਨੂੰ ਭਾਵੇਂ ਆਦਰਸ਼ਵਾਦੀ ਕਿਹਾ ਜਾਏ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਨਾਂ ਪਰ ਇਸ ਸੋਚ ਉੱਤੇ ਪਹਿਰਾ ਦੇਣਾ ਕਮਿਊਨਿਸਟਾਂ ਲਈ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ। ਅਣਗਹਿਲੀ ਮੌਤ ਬਰਾਬਰ ਹੈ।